

6 ส.ค. 2539

การศึกษาภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านรักษากระดูก : กรณีศึกษาหมอคนหนึ่ง
ใน ตำบลโนนเมือง อำเภอพิชัย จังหวัดอุดรดิตถ์

THE STUDY OF FOLK WISDOM : A CASE STUDY OF BONE HEALER,
TAMBOL NAIMUANG, AMPHOE PHICHAI, UTTARADIT PROVINCE.

อธิบัตินันทนาการ
จาก
บัณฑิตวิทยาลัย ม.มหิดล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

คพ
๒๕๓๓ กค
๒๕๓๙

พ.ศ. 2539

Copyright by Mahidol University.

38443 ๑๒

ชื่อวิทยานิพนธ์ การศึกษาภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านรักษากระดูก : กรณีศึกษาหมอคนหนึ่ง ใน
ตำบลในเมือง อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

ผู้วิจัย นิตยา กิจไพศาล

ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

เสาวภา พรสิริพงษ์, ศศ.บ., สม.ม.

พรทิพย์ อุกุร์รัตน์, ศศ.บ., ศศ.ม.

วันที่สำเร็จการศึกษา 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2539

บทคัดย่อ

การศึกษาภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านรักษากระดูก : กรณีศึกษาหมอคนหนึ่ง ในตำบลในเมือง
อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติและภูมิหลังของหมอพื้นบ้าน บริบท
ทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของหมอพื้นบ้านและรวบรวมองค์ความรู้ของหมอพื้นบ้าน
ที่ใช้ในการรักษาโรคกระดูก โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วม
และไม่มีส่วนร่วม ใช้เวลาศึกษาตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2538 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2539

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคมวัฒนธรรม
อันได้แก่ สภาพภูมิศาสตร์ของชุมชน การคมนาคมขนส่ง ระบบการสาธารณสุข ลักษณะทาง
เศรษฐกิจ การศึกษา ระบบความสัมพันธ์ของครอบครัวและเครือญาติ ความเชื่อทางศาสนา
ขนบธรรมเนียมประเพณี และการปฏิบัติตนที่ดีของหมอ ล้วนเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการคงอยู่
ของการรักษาโรคกระดูกแบบพื้นบ้าน อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้หมอพร้อมได้สั่งสมความรู้และ
ประสบการณ์ในการรักษาโรคกระดูกมาเป็นเวลานาน แสดงให้เห็นถึงการยอมรับของชาวบ้านที่มี
ต่อวิธีการรักษาโรคกระดูกแบบพื้นบ้านของหมอพร้อม

ในเรื่ององค์ความรู้ในการรักษาโรคกระดูกนั้น หมอพร้อมได้รับการถ่ายทอดมาจากพระ
แล้วนำมาปฏิบัติใช้รักษาผู้ป่วยจนมีประสบการณ์ที่สะสมมาประมาณ 34 ปี ต่อมาก็ได้นำเอาเทคนิค

วิธีการเฝ้าผลอย่างแพทย์แผนปัจจุบัน เข้ามาผสมผสานใช้ร่วมกับวิธีการเดิมอย่างได้ผล สามารถนำมาสรุปรวบรวมเป็นองค์ความรู้ที่ใช้ในการรักษาโรคกระดูกหักของตนเองซึ่งมีสาระสำคัญ คือ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้าง ลักษณะและหน้าที่ของกระดูก ความรู้เรื่องการแยกลักษณะการหักของกระดูกออกเป็นสองชนิด คือ ลักษณะการหักแบบขวางและการหักแบบผ่านบวม อันเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการรักษาโรคกระดูกที่ใช้การวินิจฉัยโรคด้วยการซักประวัติ การดู ฟัง คลำ เคาะ และชยับ (แม้ว่าการวินิจฉัยโรคด้วยการอาศัยจากความรู้สึกสัมผัสและการคาดคะเนของหมอเป็นสิ่งสำคัญ โดยไม่มีอุปกรณ์การแพทย์ช่วย อาจจะเป็นข้อดีอยู่ในการวินิจฉัยโรคกระดูกของหมอพื้นบ้านก็ตาม) ส่วนกระบวนการรักษาโรค ได้มีการนำเอาพิธีกรรมการบริกรรมคาถา การนั่งสมาธิ การเป่ากระดูก มาใช้ร่วมกับวิธีการรักษาแบบธรรมชาติด้วยวิธีดึงกระดูก การใส่เฝือก และการใช้ยาสมุนไพร

ผู้ป่วยโรคกระดูกที่มารักษาทั้งหมดรวมมากที่สุด คือ ผู้ป่วยกระดูกหักที่เกิดจากอุบัติเหตุทางรถจักรยานยนต์ ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง มีอาชีพรับราชการ ทำไร่ ทำนา มีทั้งผู้ที่อยู่ในวัยสูงอายุ วัยกลางคน และวัยหนุ่มสาว สาเหตุที่มารักษาทั้งหมดรวมเนื่องจากความเชื่อมั่น ศรัทธาในตัวหมอและประสิทธิภาพของการรักษา รวมทั้งการที่ผู้ป่วยและญาติสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการรักษา ซึ่งนับว่าเป็นข้อเด่นของการแพทย์พื้นบ้าน นอกจากนี้การที่ชาวบ้านขาดความเข้าใจในวิธีการรักษาแผนปัจจุบัน มีทัศนคติและภาพพจน์ที่ไม่ดีต่อการแพทย์แผนปัจจุบัน จึงทำให้ผู้ป่วยเลือกรักษาโรคกระดูกกับหมอพร้อม

ผลการรักษาโรคกระดูกหักทั้งหมดรวม พบว่า ร้อยละ 70 กระดูกที่หักติดได้รูปทรงปกติ และร้อยละ 30 กระดูกที่หักติดผิดรูป โดยมีลักษณะโก่ง คด งอ ซึ่งมักเป็นกระดูกที่หักในบริเวณที่ไม่สามารถเข้าเฝือกได้ อันเป็นข้อดีของเฝือกไม้ไผ่ อีกทั้งยังพบว่า การรักษาโรคกระดูกหักในทางการแพทย์พื้นบ้านจะใช้ระยะเวลาที่สั้นกว่าการแพทย์แผนปัจจุบัน

จึงเห็นได้ว่า หมอพื้นบ้านและองค์ความรู้ในการรักษาโรคกระดูกยังคงมีประโยชน์และมีบทบาทในการรักษา แก้ไขปัญหาความเจ็บป่วยของโรคกระดูกได้ในระดับหนึ่ง อันเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของประชาชน และสามารถแบ่งเบาภาระหน้าที่ของแพทย์แผนปัจจุบันได้ส่วนหนึ่ง รัฐบาลจึงควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการรวบรวมองค์ความรู้ในการรักษาโรคไว้หลาย ๆ สาขา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาให้มีความก้าวหน้าและคงอยู่สืบไป

Thesis Title The Study of Folk Wisdom : A Case Study of Bone Healer,
 Tambol Nai Muang, Amphoe Phichai, Uttaradit Province.

Name Nittaya Kritpaisan

Degree Master of Arts(Cultural Studies)

Thesis Supervisory Committee

 Saowapa Pornsripongse,B.A.,M.A.

 Porntip Usuparat,B.A.,M.A.

Date of Graduation 15 May B.E. 2539 (1996)

Abstract

The objectives of the thesis are to study the historical background of Moh Poam, a folk healer, the effects of social and cultural contexts on his survival and to collect his intellectual knowledge in regarding bone-treatment. The data have been obtained by an in-depth interview, participatory and non-participatory observations from June 1995 until April 1996.

The result of the study shows that the factors maintaining the folk bone-treatment are physical, social and cultural factors which include geographical condition of the community, transportation, health care system, economics, education, family and kinship systems, religious beliefs and traditions and the good practice of the healer.himself These factors have long provided Moh Proam with opportunities to gain and preserve the knowledge and experiences in bone-treatment. It also shows the acceptance of the community towards the folk bone-treatment.

After learning the methods of bone-treatment from a monk, Moh Proam has been practising it with the patients for more than thirty four years. He is able to integrate the modern techniques of suture into the folk bone-treatment. Knowledge of his bone-treatment includes the understanding of the bone structure, characteristics and function of bones, types of bone fractures which are very useful for diagnosis by asking, looking, listening,

touching, tapping and moving.(To diagnose by touching the wounds and identifying the cause and shape of the injured bone without medical technology is the disadvantage of the folk bone-treatment.) The process of folk bone-treatment comprises ritual, incantation, meditation, blessing, bamboo splint and herbs.

A large number of the patients who come to Moh Proam are those injured in motorcycle accidents. Most of them are old, middle, and teenaged male working as government officers and farmers. They come to him because they trust him and his effective curing. Also they prefer a kind of treatment that both the patients and their relatives can take part in it. Besides, they have a rather bad attitude towards modern medicine.

The result of the treatment shows that 70 % of the bone fractures can fit in normal position, 30 % is bend because those fractures can not being spinted by bamboo mat. However, curing by folk bone healer takes shorter time than by modern medicine.

We can thus say that the folk healer and the knowledge of bone-treatment play an important role in medical treatment. It is one of the alternative that keeps solving the bone problem. Therefore, it is advisable that the government should promote and encourage the development of the intellectual knowledge of folk healer.